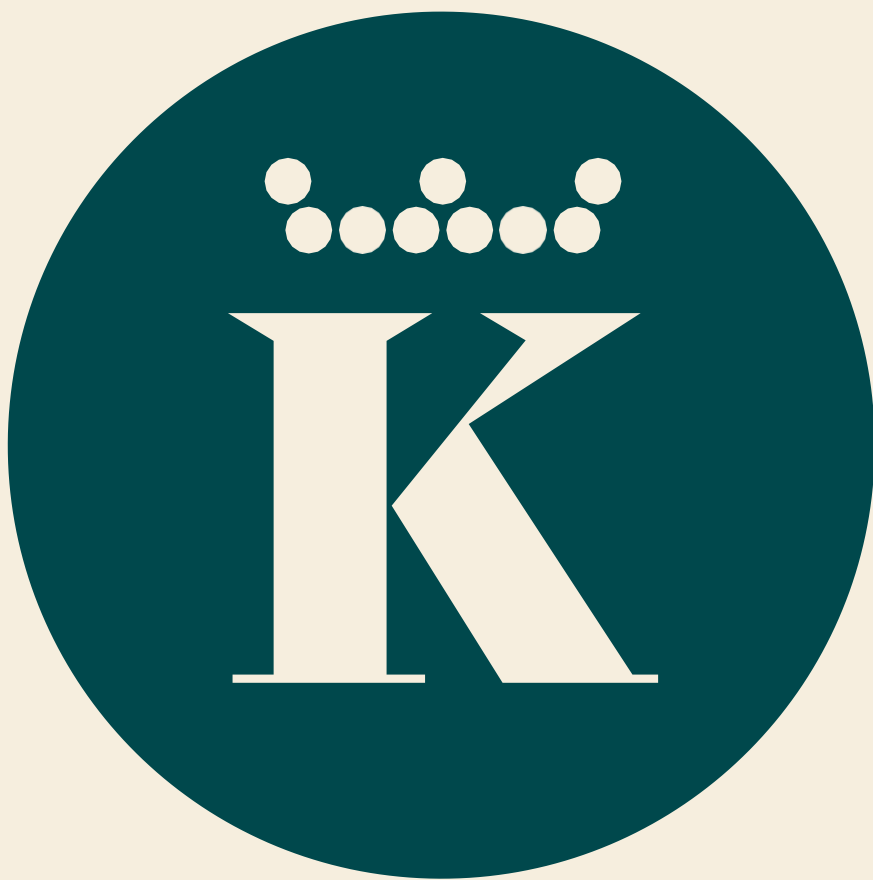
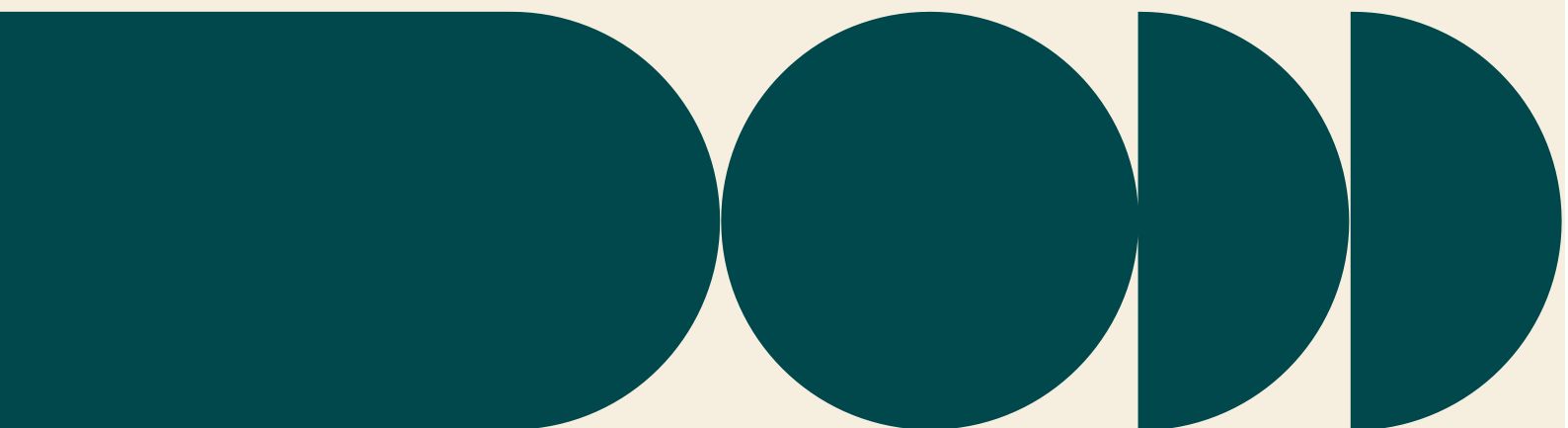

Kokkola-tuen vaikutusten arviointi

Sisällys

1	Kokkola-tuki – taustaa ja nykytilanne	3
2	Kotihoidontukeen ja kuntalisään liittyvä lainsäädäntö	3
3	Aikaisempi päätöksenteko Kokkola-tuen osalta	4
4	Kuntalisän käyttö muissa kunnissa	6
5	Vertikal Oy:n vuonna 2021 tekemä selvitys Kokkola-tuesta	8
6	Kuntalaisaloite ja yhteinen vetoamus	9
6.1	Vapaaehtoisryhmän laatima kysely ja sen tulokset	10
7	Arvioidut vaikutukset lapsiin ja lapsiperheisiin	15
8	Valtakunnallinen perhepolitiikka ja sen kytkeytyminen Kokkola-tukeen	17
9	Varhaiskasvatuksen osallistumisaste	19
9.1	Alle 3-vuotiaiden osallistuminen varhaiskasvatukseen kasvussa	20
10	Kokkola-tukeen liittyviä paikallisia tunnuslukuja	22
10.1	Syntyvyys	22
10.2	Varhaiskasvatusikäisten lasten määrä Kokkolassa	23
10.3	Varhaiskasvatussopimusten määrä	23
10.4	Kotihoidontuen ja kuntalisäosuuksien käyttö Kokkolassa vuosina 2020-2025	24
11	Tuen maksamisen loppuminen ja sen vaikutus varhaiskasvatuksen palvelu tarjontaan	26
12	Yhteenveto ja johtopäätökset	26

1 Kokkola-tuki – taustaa ja nykytilanne

Kokkola-tuella on pitkät perinteet Kokkolassa. Tuki otettiin käyttöön vuonna 1997 aluksi kokeiluluonteisena. Vuonna 2002 siirryttiin niin sanottuun laajennettuun Kokkola-tukeen, joka myönnettiin kaikille alle 2-vuotiaille lapsille, jotka eivät olleet kunnallisessa tai siihen rinnastettavassa päivähoitossa.

Kokeilun jatkamisesta on päätetty vuosittain talousarviovalmistelun yhteydessä. Alkuvaiheessa tukea myönnettiin noin 40 lapselle määrärahojen puitteissa. Suurimmillaan, vuonna 2014, tuen piirissä oli 708 lasta.

Kokkola-tuki, eli kotihoidon kuntalisä, on ollut vuosittain esillä kaupungin talousarviopäätösten yhteydessä ja herättänyt keskustelua päätöksentekijöiden keskuudessa. Kiristyneen kuntatalouden myötä toimialoilta on edellytetty säästötoimenpiteitä. Opetus- ja kasvatustoimiala on vahvasti lainsäädeltä, ja lakisääteisten palvelujen turvaaminen on ensisijainen tavoite. Taloudellista tasapainoa tavoiteltaessa on jouduttu tarkastelemaan erityisesti niitä toimenpiteitä, jotka eivät ole lakisääteisiä.

Kaupungin tasolla säästöjä on pyritty löytämään muun muassa harkinnanvaraisten tukien ja avustusten leikkaamisen kautta. Opetus- ja kasvatustoimialalla Kokkola-tuki on ainoa harkinnanvarainen tuki, minkä vuoksi se on noussut esiin mahdollisena säästökohteena.

Kokkola-tuki on mainittu kaupungin strategiassa osana lapsiystävällisyyttä. Kun lapsiystävällisyyttä, perhepolitiikkaa ja Kokkola-tukea tarkastellaan, on tärkeää arvioida laajemmin lapsiperheille tarjolla olevia tukimuotoja ja palveluita. Sekaannusten välttämiseksi on tarpeen myös selvittää, mitä eri tukimuodot pitävät sisällään. Tästä syystä tässä selvityksessä käsitellään lyhykäisyydessä myös muita perheille suunnattuja palveluja ja tukia.

Kaupunginvaltuusto äänesti Kokkola-tuesta vuoden 2025 talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Äänestyksen lopputuloksena Kokkola-tuki ei sisällynyt vuoden 2025 talousarvioon, ja tuen maksaminen päättyi 1.3.2025. Talousarviopäätöksen jälkeen kaupungille jätettiin kuntalaisaloite Kokkola-tuen säilyttämiseksi. Lisäksi on jätetty kolme valtuustoaloitetta, jotka koskevat Kokkola-tukea.

Kuntalaisaloite, valtuustoaloitteet ja aiheesta käydyt keskustelut loivat tarpeen laatia laajempi selvitys Kokkola-tuen vaikuttavuudesta. Tässä selvityksessä keskitytään ensisijaisesti Kokkola-tuen taloudellisiin vaikutuksiin. Selvitys sisältää myös tietoa kuntalaisaloitteen yhteydessä aloitteen jättäjien toimesta toteutetun kyselyn tuloksista. Selvityksessä ei kuitenkaan pyritä arvioimaan Kokkola-tuen vaikutuksia lapsen kasvuun, terveyteen tai oppimisen edellytyksiin, sillä perheiden tilanteet ja lähtökohdat vaihtelevat merkittävästi.

Selvityksen keskeisenä tavoitteena on lisätä tietoisuutta Kokkola-tuen vaikutuksista varhaiskasvatuksen palvelutarjontaan ja kaupungin talouteen. Tämän tiedon oletetaan tukevan tulevaa päätöksentekoa.

2 Kotihoidontukeen ja kuntalisään liittyvä lainsäädäntö

Lapsiperheille myönnettävien taloudellisten tukien nimet ovat hyvin samankaltaisia ja ne sekoittuvat usein keskenään. Tämän vuoksi on perusteltua selvittää mitä eri tukimuodot ovat.

Kotihoidon tuki on taloudellinen tuki, jonka Kela maksaa alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmille tai huoltajille, jotka hoitavat lasta kotona eikä lapsella ole kunnallista varhaiskasvatuspaikkaa. Kotihoidon tukeen liittyvä lainsäädäntö löytyy pääosin laista lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1128/1996). Tämä laki säätelee kotihoidon tuen myöntämisen perusteita, maksamista ja muita siihen liittyviä asioita. Kotihoidon tuki on osa valtakunnallista perhepolitiikkaa, johon kaikilla kriteerit täyttävillä lapsiperheillä on oikeus kotikuntaan katsomatta.

Kotihoidon tukea voi hakea perhe, jonka alle 3-vuotias lapsi ei ole kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa. Kotihoidon tukea voi saada, mikäli lapsella ei ole kunnallista varhaiskasvatuspaikkaa ja lapsen syntymästä on kulunut 160 arkipäivää. Lapsi on tuolloin noin 6 kuukauden ikäinen. Oikeus kotihoidon tukeen alkaa heti vanhempainrahan jälkeen, vaikka olisit

vuosilomalla. Lasta voi hoitaa jompikumpi vanhemmista tai muu hoitaja (esim. sukulainen) tai yksityinen varhaiskasvatuksen tuottaja (esim. yksityinen päiväkotitoiminta tai perhepäivähoitaja). **Kotihoidon tuki** muodostuu lakisääteisestä **hoitorahasta** sekä tulojen mukaan määräytyvästä **hoitolisästä**.

Hoitoraha on yhdestä alle 3-vuotiaasta lapsesta 377,68 euroa/kk. Muista alle 3-vuotiaista 113,07 euroa/kk sekä yli 3-vuotiaista, alle kouluikäisistä lapsista 72,66 euroa/kk kustakin. Hoitolisä on enintään 202,12 euroa/kk, ja sitä maksetaan vain yhdestä lapsesta. Kela tekee vuosittain kotihoidon tukeen indeksitarkistuksen, mikä voi muuttaa tuen määrää.

Kotihoidon tuki kokonaisuudessaan on kunnan kustantamaa tukea perheille, vaikka tuki maksetaankin Kelan toimesta.

Kokkola-tuki: Hoitorahan ja -lisän lisäksi kunta voi maksaa kuntalisää. Kotihoidon kuntalisä, joka Kokkolassa tunnetaan nimellä Kokkola-tuki, on harkinnanvarainen etuus. Kaikki kunnat eivät maksa kuntalisää ja sen määrästä ja myöntämisedellytyksistä päätetään kunnittain. Jotkin kuntalisää maksavat kunnat ovat tehneet Kelan kanssa sopimuksen siitä, että kuntalisä maksetaan kotihoidon tuen yhteydessä Kelan kautta. Kokkolassa Kela on vastannut tämän tuen maksatuksesta ja laskuttanut kulut kunnalta.

Kokkola-tukea nimitetään keskusteluissa toisinaan nimellä Kokkola-lisä. Nimet Kokkola-lisä ja Kokkola-tuki viittaavat yhteen ja samaan tukeen eli kunnan maksamaan kuntalisään, jonka virallinen nimi on Kokkola-tuki.

3 Aikaisempi päätöksenteko Kokkola-tuen osalta

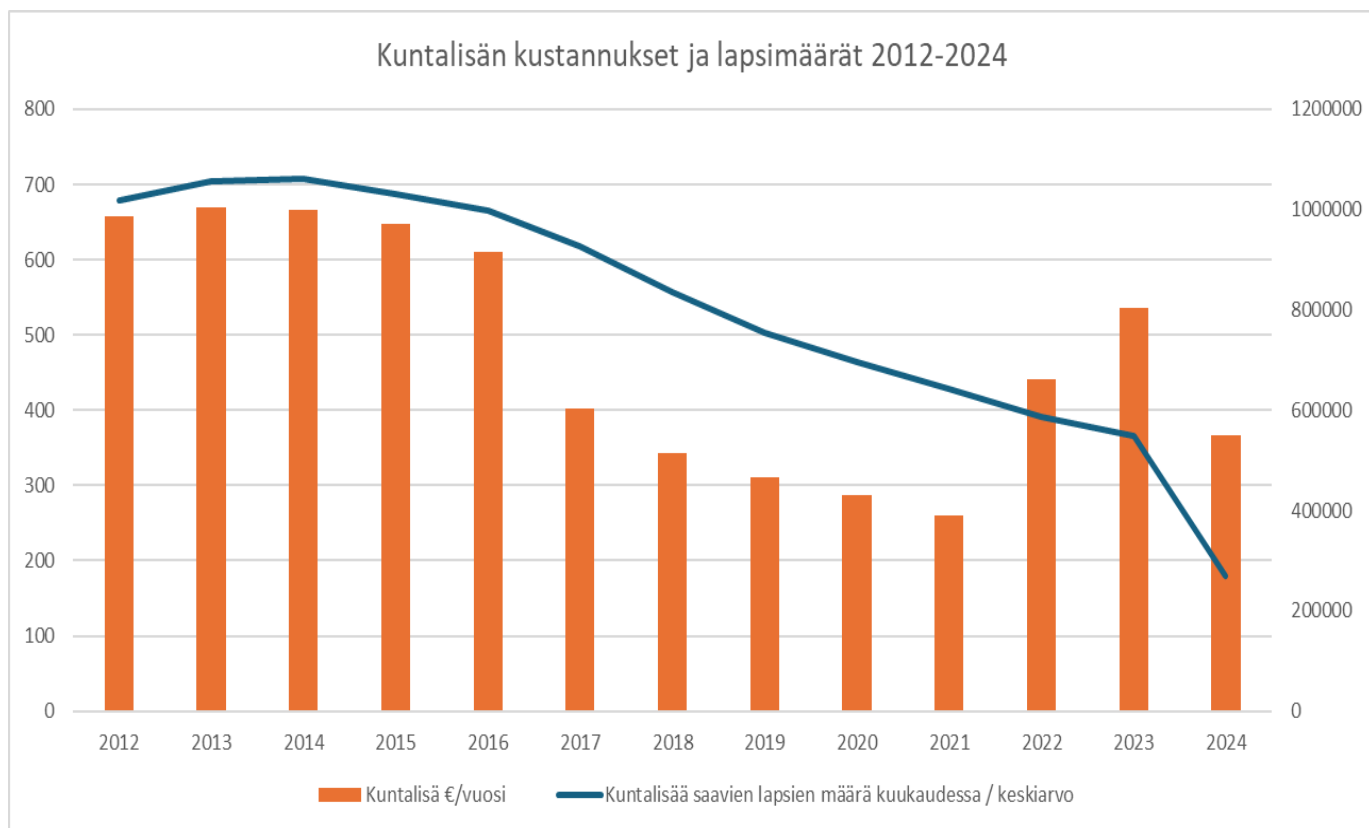
Kokkola-tuki on ollut käytössä vuodesta 1997 alkaen, aluksi kokeiluna. Kokeilun jatkosta päätettiin vuosittain talousarviovalmistelun yhteydessä. Tukea jaettiin noin 40 lapsesta määrärahojen riittävyyden mukaan. Kaikille hakijoille tukea ei voitu myöntää. Vuonna 2002 päätettiin siirtyä kokeilumallista tuesta niin sanottuun laajennettuun Kokkola-tukeen. Tukeen olivat oikeutettuja kaikki alle 2-vuotiaat, jotka eivät ole kunnallisessa, tai siihen rinnastettavan, päivähoitomuodon piirissä. Nykymuodon Kokkola-tuki sai vuonna 2008.

Tukisummat ovat olleet 80-300 euron välillä. Myöntämiskriteerit ovat vaihdelleet ennen vuotta 2008, jonka jälkeen Kokkola-tuessa ei ole ollut muita muutoksia kuin lapsen iän suhteen eli minkä ikäisestä lapsesta tukea myönnetään.

Vuosittaiset lasten määrät ja kuntalisään menneet määrärahat

Vuosi	Kuntalisää saavien lapsien määrä kuukaudessa / keskiarvo	Kuntalisä €/vuosi	Kuntalisä €/lapsi	Kuntalisä/lapsen ikä
2012	678	987304	120	alle 3 v.
2013	705	1003655	120	alle 3 v.
2014	708	1000308	120	alle 3 v.
2015	688	971910	120	alle 3 v.
2016	665	915759	100 ja 120	alle 3 v.
2017	617	604500	80	alle 3 v.

2018	557	513362	80	alle 3 v.
2019	504	465164	80	alle 3 v.
2020	465	429460	80	alle 3 v.
2021	429	390934	80	alle 3 v.
2022	391	660632	160	alle 3 v.
2023	366	802616	200	alle 3 v.
2024	180	550682	300	alle 1 v. 6kk

Kuntalisää saavien lasten määrä on pienentynyt vuosittain vuodesta 2014 alkaen. Vuosina 2022 ja vuosina 2023 korotettiin kuntalisän määrää, mutta lisää saavien lasten määrää jatkoi edelleen laskemista. Kuntalisän vuosittaiset kulut nousivat vuodesta 2021 vuoteen 2022 69% ja vuodesta 2022 vuoteen 2023 yli 21%. Vuoden 2023 lapsimäärää ei voi vertailla vuoteen 2024 koska myöntämiskriteerit muuttuivat lapsen iän osalta.

4 Kuntalisän käyttö muissa kunnissa

Kuntaliiton raportissa käsitellään kuntien maksamaa kotihoidon tuen kuntalisää. Kyselyllä kartoitettiin, kuinka moni kunta maksaa kuntalisää, kuinka paljon kuntalisää maksetaan sekä millaisia myöntämisehtoja kuntalisälle on asetettu. Kyselyyn vastanneista kunnista 64, eli 25,5 prosenttia on maksanut kuntalisää vuonna 2024. Yleisesti ottaen kuntalisän maksaminen ei ole kunnissa yleistä. Manner-Suomen kunnista 64 kyselyyn vastanneista kunnista maksoi kuntalisää. Kotihoidon tuen kuntalisän maksaminen on suhteellisesti hieman muita yleisempää pienissä alle 5 000 asukkaan kunnissa. Suhteellisesti vähiten kuntalisää maksetaan 50 000– 100 000 asukkaan kunnissa. Taulukossa 3 on kuvattu kotihoidon tukea maksavien kuntien osuus kyselyyn vastanneista kunnista ja kaikista Manner-Suomen kunnista asukasluvun mukaan.

Taulukko 3. Kotihoidon tuen kuntalisää maksavat kunnat asukasluvun mukaan kyselyyn vastanneista ja Manner-Suomen kunnista. Kysymykseen vastanneet kunnat (n=251).

Kuntakoko	Kyllä, osuus kyselyyn vastanneista (%)	Kyllä, osuus Manner-Suomen kunnista
Yli 100 000 as.	28,6	22,2
50 000 - 100 000 as.	12,5	8,3
20 000 - 50 000 as.	29,0	28,1
10 000 - 20 000 as.	20,0	18,6
5 000 - 10 000 as.	20,0	17,1
Alle 5 000 as.	30,5	25,2
Yhteensä	25,5	21,8

Kotihoidon tuen kuntalisän maksatus

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaisesti Kela ja kunta voivat sopia, että Kela hoitaa kunnan päättämin perustein määräytyvän kuntalisän toimeenpanoon kuuluvat tehtävät. Kunta voi hoitaa kuntalisän maksamisen myös itse. Kyselyn perusteella Kela hoitaa kuntalisän maksamisen 43 (63 %) kunnassa ja 22 (32 %) kuntaa maksattaa kuntalisän itse.

Kotihoidon tuen kuntalisän vaikutus varhaiskasvatuksen kysyntään

Niistä kunnista, joissa kyselyn perusteella kuntalisää maksettiin lähes puolet arvioi (48,5 %) arvioi, että kuntalisän maksamisella ei ole ollut vaikutusta varhaiskasvatuspalvelujen kysyntään. Eniten kuntalisän maksamisen arvioitiin vaikuttavan lapsen aloittamiseen varhaiskasvatuksessa. Kuntalisää maksavista kunnista 20,6 % arvioi, että kuntalisän maksaminen vaikuttaa siten, että lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa hieman myöhemmin. Muutamassa kunnassa myös arvioitiin, että kuntalisän maksaminen on vähentänyt alle 3-vuotiaiden varhaiskasvatuksen tarvetta. Kysymykseen vastanneista kunnista 13 % ei osannut sanoa onko kuntalisä vaikuttava varhaiskasvatuspalvelujen kysyntään millään tavalla.

Kuvio 3. Onko kotihoidon tuen kuntalisällä ollut vaikutusta palvelujen kysyntään? (n=68)

Aiemmassa vuonna 2022 toteutetussa kyselyssä vielä noin 30 % vastanneista kunnissa arvioi vastaavasti kuntalisän maksamisen vaikuttaneen varhaiskasvatuksen kysyntään. Jos vastauksia verrataan vielä vuoden 2020 kyselyyn lähes puolet kysymykseen vastanneista arvioi (49 %) arvioi, että kuntalisän maksamisella on ollut vaikutusta varhaiskasvatuspalvelujen kysyntään. Kuntalisän maksaminen oli myös silloin jonkin verran vähentänyt varhaiskasvatuspalvelujen kysyntää. Vastausten mukaan vaikuttaa siltä, että kuntalisän maksamisella ei ole enää niin merkittävää vaikutusta varhaiskasvatuksen kysyntään kuin aiemmin on ollut.

Pelkän kotihoidon tuen ja lisäksi maksettavan kuntalisän vaikutusten arviointi varhaiskasvatuspalvelun kysyntään on melko hankalaa. Monet kunnat järjestävät myös avoimia varhaiskasvatuspalveluja joihin osallistuminen ei poista oikeutta saada kotihoidon tukea. Tällaisia toimintamuotoja ovat esimerkiksi leikkikerhotoiminta, ohjattu ulkokerhotoiminta, leikkipuistotoiminta ja avoimet päiväkodit. Palveluja on tarjolla myös yksityisesti tai kolmannen sektorin toimesta, kuten seurakunnan kerhotoiminta. Lisäksi edellisen kyselyn jälkeen varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen tuloarvoja on korotettu merkittävästi. Isolta osalta perheitä ei enää voi periä asiakasmaksuja tulojen perusteella ja sillä voi myös olla vaikutusta kotihoidontuen käyttäjiin ja kuntalisän saajiin.

Kotihoidon tuen kuntalisän suuruus

Lasten kotihoidon tuen kuntalisän suuruus oli vuonna 2024 keskimäärin 188 euroa/lapsi. Keskimäärin kuntalisää maksettiin vuoden 2024 kyselyn perusteella alle 3-vuotiaasta lapsesta 189 euroa. Lisän suuruuden vaihteluväli oli alle 3- vuotiaasta lapsesta 50–400 euron välillä kunnasta riippuen. Yli 3-vuotiaasta maksettiin kuntalisää keskimäärin 169 euroa ja lisän vaihteluväli oli 50–320 euroa kunnasta riippuen. Sisaruskorotus vaihteli 30–200 euron välillä ja oli keskimäärin 77 euroa.

Kuntalisän suuruudessa on vuosien varrella tapahtunut jonkin verran muutoksia. Vuoden 2022 kyselyn jälkeen keskimääräinen kuntalisän suuruus on noussut selvästi. Lasten kotihoidon tuen kuntalisän suuruus oli vuonna 2022 keskimäärin 165 euroa/lapsi.

Nyt toteutetun kyselyn perusteella kuntalisät ovat nousseet merkittävästi edellisiin kyselyihin verrattaessa.

Kyselyn perusteella kuntalisää maksettiin vuonna 2024 keskimäärin 23 euroa enemmän lasta kohden kuin vuonna 2022.

Taulukko 5. Kuntalisän suuruus euroa/lapsen ikä.

Kuntalisä suuruus euroa/lapsen ikä	ka. €	Minimi €	Maksimi €
Alle 3-vuotiaiden keskimääräinen kuntalisän määrä	189	50	400
Yli 3-vuotiaiden keskimääräinen kuntalisän määrä	169	50	320
Yhteensä kaikki kuntalisää saavat	188	30	350

Lähde: Kuntaliito. Selvitys kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisistä ja niiden maksatusperusteista sekä palvelusetelistä 2024.

5 Vertikal Oy:n vuonna 2021 tekemä selvitys Kokkola-tuesta

Sivistyskeskus on vuonna 2021 antanut vastineen valtuustoaloitteeseen Kokkola-tuesta. Valtuustoaloitteen johdosta toteutettiin selvitys, jossa hyödynnettiin Vertikal Oy:n asiantuntemusta. Asiantuntijoiden laatimaan selvityksen sisältyi kysely huoltajille sekä erinäisiä laskelmia Kokkola-tuen osalta. Alla keskeiset havainnot Vertikalin tekemästä selvityksestä:

- Selvityksen mukaan mahdolliset kustannussäästöt perustuvat siihen, kuinka monen lapsen kotihoitojakso pitenee merkittävästi. Huoltajien päätökseen vaikuttaa Kokkola-tuen ja kotihoidon tuen suuruus. Mikäli perheiden valintoihin halutaan vaikuttaa, olisi Kokkola-tuki nostettava huomattavan korkealle tasolle, jotta kokonaistulo vertautuisi kokoaikatyöstä saatavaan korvaukseen.
- Kansallisten tilastojen mukaan kunnissa, joissa maksetaan kotihoidon tuen kuntalisää, varhaiskasvatukseen osallistuminen on jopa korkeampaa kuin kunnissa, joissa lisätukea ei makseta, vaikka voisi olettaa asian olevan päinvastoin.
- Selvityksen perusteella varhaiskasvatuspalvelujen tarve ei kuntalisän myötä muutu merkittävästi, joten myös tilatarve säilyy ennallaan.
- Vertailtaessa kuntalisää maksavia kuntia niihin, jotka eivät maksa, voidaan todeta, että tilastollisesti kuntalisällä ei ole vaikutusta perheiden valintoihin tai vaikutus on vähäinen.
- Selvityksen yhteenvedona todetaan, että Kokkola-tuen käyttö kasvattaa ensisijaisesti kustannuksia. Se voi pidentää joidenkin lasten kotihoitojaksoja ja tukea niiden perheiden taloutta, jotka joka tapauksessa valitsisivat kotihoidon.
- Kyselyn tulokset ovat perheiden subjektiivisia näkemyksiä ja kyselyn tulosten rinnalla on perusteltua tarkastella perheiden valintoja tilastojen perusteella. Perheet toivovat mahdollisimman korkeita tukia, mutta kotihoitojaksojen pituus tilastojen perusteella ei tue täyteen mittaen perheiden kyselyssä ilmoittamia valintoja.
- Selvityksessä muistutetaan, että varhaiskasvatuksella on pedagoginen tehtävä sekä yhteiskunnallinen tehtävä, joka sisältää äitien työssäkäynnin mahdollistamisen ja että Kokkolan kaupungilla on velvollisuus tuottaa lakisääteiset varhaiskasvatuspalvelut laadukkaasti ja tasapuolisesti.

Yllä olevia havaintoja tarkasteltaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että johtopäätökset perustuvat vuoden 2020 tietoihin eivätkä kaikin osin vastaa nykyistä tilannetta.

6 Kuntalaisaloite ja yhteinen vetoomus

Kokkolan kaupungille toimitettiin loppuvuodesta 2024 Kokkola-lisään liittyvä kuntalaisaloite ja yhteinen vetoomus. Vetoomuksen on toimitetun materiaalin perusteella allekirjoittanut yhteensä 1115 henkilöä. Alla on esitelty Kuntalaisaloitteen ja yhteisen vetoomuksen sisältö.

Yhteinen vetoomus:

Me, 14 hengen vapaaehtoisryhmä, olemme valmistelleet tätä kuntalaisaloitetta yhdessä sekä muita paikallisia perheitä kuullen. Vaadimme, että kaupunginvaltuusto käsittelee päätöksen uudelleen seuraavassa kokouksessaan 9.12 ja peruuttaa Kokkolalaisen poistamisen sekä sen perheille epäedullisemmaksi muokkaamisen. Suunnittelemme yhteismarssia perheiden ja muiden kiinnostuneiden kanssa kaupungintalolle ilmaisemaan kantamme. Kokkola-lisän säilyttäminen on investointi lapsiperheiden hyvinvointiin ja kaupungin tulevaisuuteen! Toivomme, että valtuusto kuulee perheiden äänen ja toimii lapsiystävällisen kunnan periaatteiden mukaisesti.

Me, kokkolalaiset perheet, vaadimme kaupunginvaltuustolta päätöstä palauttaa kotihoidon tuen rinnalla maksettava Kokkola-lisä. Päätös tuen lakkauttamisesta 1.3.2025 alkaen herättää suurta huolta, sillä ilmoitus tuli vain kolmen kuukauden varoitusajalla. Tämä äkillinen päätös aiheuttaa jopa 300 euron kuukausittaisen tulonmenetyksen monille perheille, joilla on alle 1,5-vuotias lapsi. Päätös on epäinhimillinen ja kohtuuton, erityisesti siksi, että näin merkittävä muutos tehtiin ilman perheiden kuulemista ja huolellista valmistelua.

Kokkola-lisä on kokenut merkittäviä muutoksia jo aiemmin. Aikaisemmin tukea maksettiin aina siihen asti, kun lapsi täytti kolme vuotta, ja sen suuruus oli 200 euroa kuukaudessa. Vuoden 2024 alussa tuki kuitenkin rajattiin alle 1,5-vuotiaisiin lapsiin, mutta korotettiin 300 euroon. Tämä tarkoitti monille perheille jo ennestään merkittäviä muutoksia, mutta tuen lakkauttaminen kokonaan asettaa perheet nyt entistä vaikeampaan tilanteeseen.

Lähteet: [Kokkola-lisän muutokset, Kokkola kaupungin viralliset tiedotteet]

Miksi Kokkola-lisä on tärkeä:

Kokkola-lisän lakkauttaminen ei vähennä kuntien kustannuksia, vaan päinvastoin saattaa kasvattaa niitä. Alle 1,5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatus päiväkodissa maksaa kunnalle keskimäärin 15 000–20 000 euroa vuodessa per lapsi. Tämä on huomattavasti enemmän kuin kotihoidon tuki, johon Kokkola-lisä sisältyy. Kotihoidon tukeminen vähentää myös tarvetta lisätä päiväkotipaikkoja, mikä säästää resursseja ja tukee varhaiskasvatuksen laatua.

Lähteet: [Suomen Kuntaliitto, varhaiskasvatus ja taloudelliset vaikutukset], [Valtioneuvosto, talousarvio ja perhepolitiikka].

Vaikutukset perheiden valinnanvapauteen:

Kokkola-lisä tarjoaa perheille taloudellisen mahdollisuuden valita, mikä hoitomuoto sopii parhaiten heidän alle 1,5-vuotiaalle lapselleen. Tuen äkillinen poistaminen kaventaa tätä vapautta ja pakottaa monet perheet harkitsemaan varhaiskasvatukseen siirtymistä, vaikka kotihoito olisi heidän perheelleen paras vaihtoehto. Tämä vaikuttaa erityisesti pienituloisiin perheisiin, joille 300 euron kuukausittainen tuki on ratkaisevan tärkeä. Tuen lakkauttaminen lisää lapsiperheköyhyyttä ja vaikeuttaa perheiden taloudellista selviytymistä, erityisesti inflaation ja elinkustannusten noustessa.

Lähteet: [THL, perheiden hyvinvointi ja tukirakenteet], [Suomen Kuntaliitto, lapsiperheköyhyys ja talous].

Lasten hyvinvointi:

Tutkimukset osoittavat, että alle 1,5-vuotiaat lapset hyötyvät erityisesti pysyvästä ja turvallisesta hoivasuhteesta, joka toteutuu kotihoidossa usein paremmin kuin suurissa päiväkotiryhmissä. Päiväkotihoidon aloittaminen alle 1,5-vuotiaana voi aiheuttaa stressiä minkä sietokyky on näin pienillä lapsilla vasta alkumetreillä kehityksessä. Tällaisessa tilanteessa mahdollisuus perheiden tukemiseen kotihoidon kautta on erityisen tärkeää, sillä mahdollisuus tarjota pysyviä olosuhteita ja pieniä hoitoryhmiä, jossa lapsen yksilöllinen huomiointi varmasti toteutuisi ikätasoisesti on monissa paikoissa haasteellista jo nyt.

Lähteet: [THL, lasten kehitys ja kiintymyssuhteet], [UNICEF, lapsen hyvinvointija varhaiskasvatus].

Varhaiskasvatuksen kuormitus:

Varhaiskasvatuksen resurssit ovat jo tällä hetkellä kuormittuneet, ja tilanne vaikeutuu entisestään, jos Kokkola-lisä poistetaan. Päiväkodeissa on pulaa henkilöstöstä, ryhmäkoot ovat suuria, ja työ on fyysisesti ja henkisesti kuormittavaa. Alle 1,5-vuotiaiden lasten hoito on erityisen resurssintensiivistä, sillä pienet lapset tarvitsevat enemmän yksilöllistä hoivaa ja huomiota. Jos lisää lapsia siirtyy varhaiskasvatukseen lyhyellä varoitusajalla, tämä uhkaa sekä varhaiskasvatuksen laatua että henkilöstön työhyvinvointia. Päättös voi vaikuttaa myös muiden lasten hyvinvointiin ja kasvatuksellisiin mahdollisuuksiin.

Lähteet: [Kuntaliitto, varhaiskasvatus ja henkilöstöhaasteet], [Suomen Opetusalan Liitto, varhaiskasvatuksen kuormitus].

Ristiriita kaupungin strategisten tavoitteiden kanssa:

Kokkola on saanut Suomen UNICEFiltä "Lapsiystävällinen kunta" -tunnustuksen, ja lapsiystävällisyys on kaupungin strategian keskeinen osa. Kokkola-lisän poistaminen on kuitenkin selkeästi ristiriidassa näiden tavoitteiden kanssa. Kaupungin tulisi edistää perheiden hyvinvointia ja valinnanvapautta, ei kaventaa niitä.

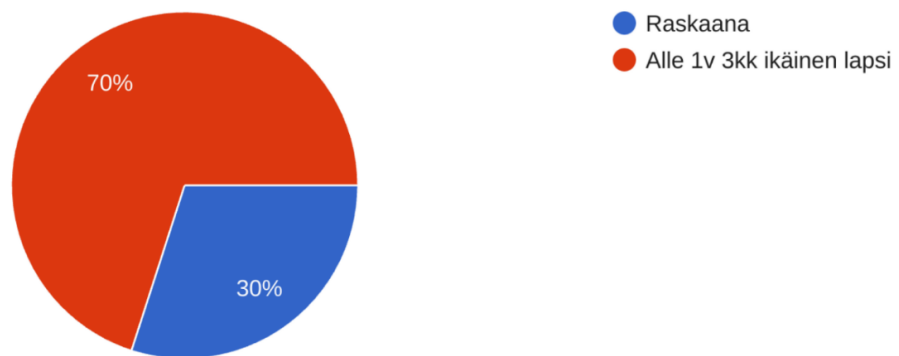
Lähteet: [UNICEF, lapsiystävällinen kunta], [Kokkola kaupungin strategiatavoitteet].

6.1 Vapaaehtoisryhmän laatima kysely ja sen tulokset

Kuntalaisaloitetta valmistellut 14 henkilön vapaaehtoisryhmä kertoo valmistelleensa kuntalasialoitetta yhdessä sekä muita paikallisia perheitä kuullen. Ryhmä on myös laatinut kyselyn kokkolalaisille perheille ja toimittanut kyselyn tulokset kaupungille. Kyselyn kysymykset ja tulokset olivat seuraavanlaiset:

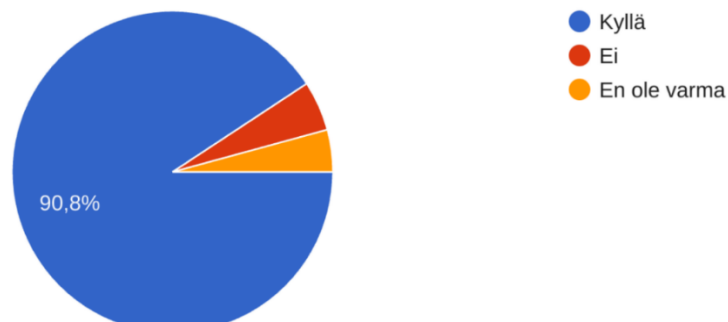
Oletko tällä hetkellä raskaana tai onko sinulla alle 1v 3kk ikäinen lapsi?

257 vastausta

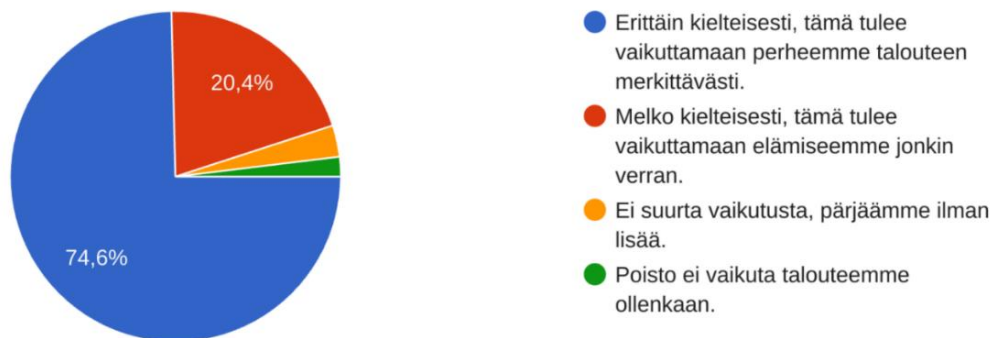
Onko perheenne saanut Kokkolalisää tai olisitteko ollut 1.3.2025 alkaen oikeutettu Kokkolalisään ilman tämän vuoden lakkauttamispäätöstä?

260 vastausta

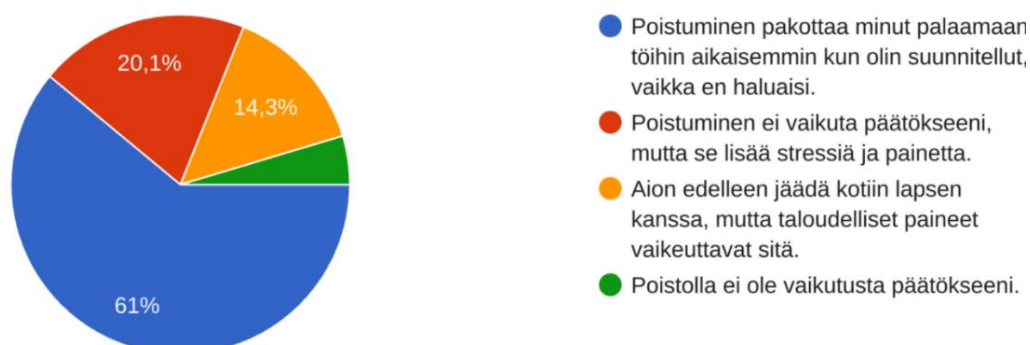
Miten koet Kokkolalisän poistamisen vaikutukset perheesi talouteen?

260 vastausta

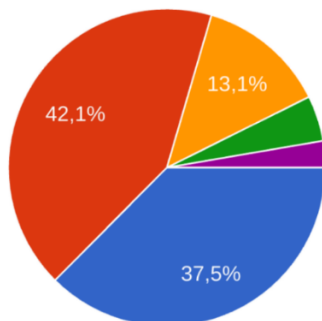
Miten Kokkolalisän poisto vaikuttaa päätökseenne jatkaa kotihoidontuella?

259 vastausta

Koetko, että Kokkolalisän poisto pakottaa perheenne muuttamaan arkea ja suunnitelmia kiireellisesti ja aiheuttaa huolta ja stressiä?

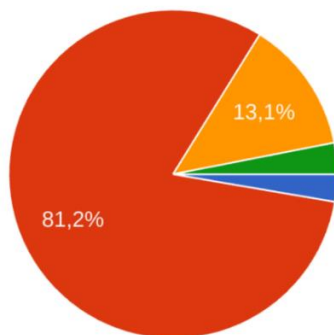
259 vastausta

- Kyllä, tämä päätös pakottaa meidät muuttamaan suunnitelmiamme äkillisesti ja se aiheuttaa perheessä epätoivoa ja huolta.
- Kyllä, vaikka en koe epätoivoa, pakko on suuri ja se tuo lisää stressiä arkeen.
- Ei, tämä ei ole aiheuttanut suurta huolta tai stressiä, mutta se vaikeuttaa elämää.
- Ei, poisto ei vaikuta arkeemme.
- En osaa sanoa.

Tiedätkö miksi Kokkolalisä ollaan poistamassa?

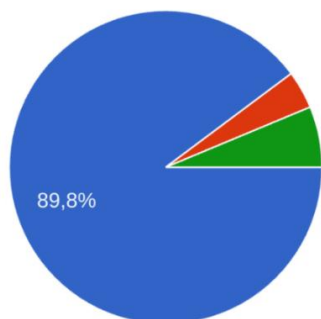
260 vastausta

- Kyllä tiedän ja pidän poistoa perusteltuna ja järkevänä ratkaisuna.
- Tiedän, mutta en näe poistoa järkevänä ratkaisuna.
- Ei, en tiedä tai ymmärrä.
- En ole varma.

Miten päätös Kokkolalisän poistosta vaikuttaa mielestäsi varhaiskasvatuspalveluiden laatuun ja perheiden mahdollisuuksiin valita hoitomuoto?

255 vastausta

- Se heikentää varhaiskasvatuksen laatua ja vaikeuttaa perheiden mahdollisuuksia valita hoitomuoto, pakottaen vanhemmat tekemään valintoja, joita he eivät haluaisi tehdä.
- Ei merkittävää vaikutusta.
- Se parantaa varhaiskasvatuksen laatua ja mahdollisuuksia perheille.
- En osaa sanoa.

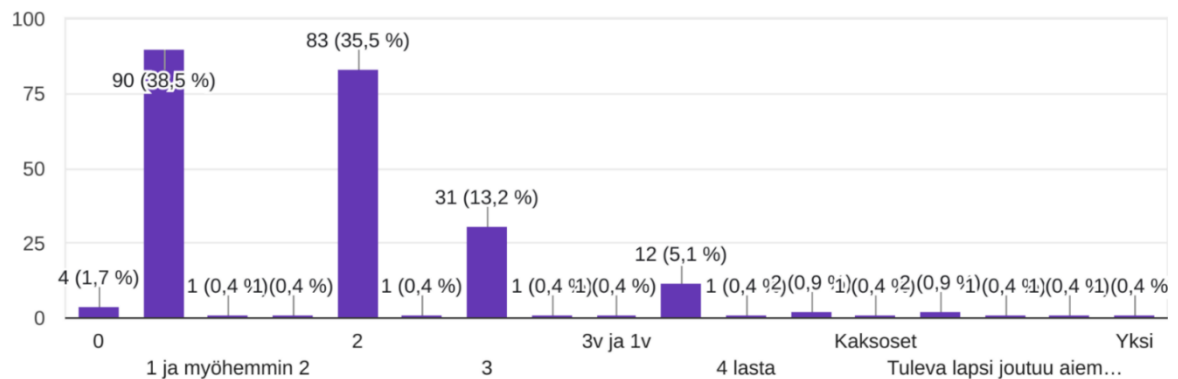
Koetko, että Kokkolalisän poistaminen on lisännyt perheesi paineita taloudellisesti?

259 vastausta

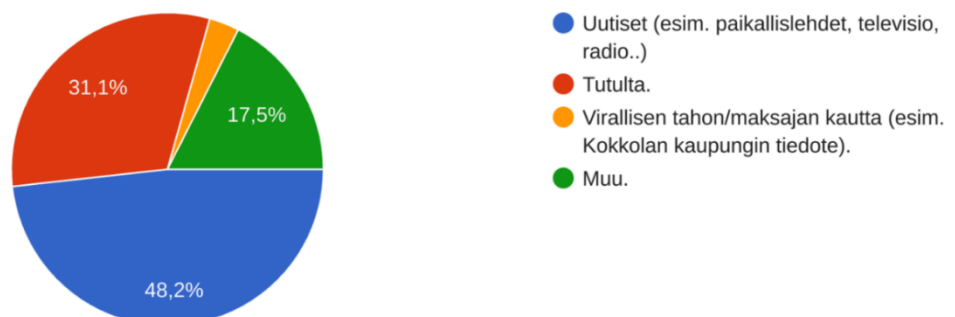
Jos Kokkolalisä lakkautetaan suunnitellusti, perheessänne (x) määrä lapsia tarvitsee varhaiskasvatusta. Syötä varhaiskasvatusta tarvitsevien lasten määrä.

234 vastausta

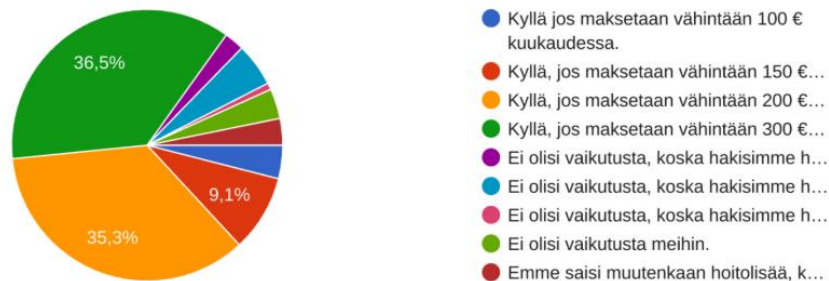
Mistä sait tiedon Kokkolalisän lakkautuksesta?

257 vastausta

Kunnilla on mahdollisuus maksaa hoitolisää siihen saakka, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta (Kokkolassakin maksettiin lisää tämän vuoden alku...ikeutettuja saamaan lisää isompien lapsien takia.

252 vastausta

**Ylläolevan kysymyksen vastausvaihtoehdot kokonaisuudessaan (samassa järjestyksessä).*

Kyllä jos maksetaan vähintään 100 € kuukaudessa.

Kyllä, jos maksetaan vähintään 150 € kuukaudessa.

Kyllä, jos maksetaan vähintään 200 € kuukaudessa.

Kyllä, jos maksetaan vähintään 300 € kuukaudessa.

Ei olisi vaikutusta, koska hakisimme hoitopaikkaa joka tapauksessa, kun lapsi täyttää 1 vuoden.

Ei olisi vaikutusta, koska hakisimme hoitopaikkaa joka tapauksessa, kun lapsi täyttää 2 vuotta.

Ei olisi vaikutusta, koska hakisimme hoitopaikkaa joka tapauksessa, kun lapsi täyttää 3 vuotta.

Ei olisi vaikutusta meihin.

Emme saisi muutenkaan hoitolisää, koska meillä on isompia lapsia varhaiskasvatuksessa.

Kyselyn tulosten perusteella voidaan sanoa, että vastaajat kokevat Kokkola-tuen poiston negatiiviseksi asiaksi. Se aiheuttaa taloudellisia haasteita, huolta ja kuormitusta. Vastaajat kokevat kotihoidon lapselle parhaaksi hoitomuodoksi ja Kokkola-tuen poiston he kokevat kaventavan mahdollisuutta valita lapselle kotihoito. Monet vastaajista kokevat myös, että Kokkola-tuen poiston vuoksi he joutuvat muuttamaan suunnitelmiaan lapsen hoidon ja oman töihin paluunsa suhteen toiveidensa vastaisesti. Kyselyyn vastanneista noin 90 % ilmoitti saavansa Kokkola-tukea tai olevansa oikeutettu siihen 1.3.2025 alkaen. Tukea saavien tai siihen oikeutettujen kohdalla negatiivinen reaktio on luonnollinen.

7 Arvioidut vaikutukset lapseen ja lapsiperheisiin

Kokkolan kaupungissa lapsivaikutusten arviointi on olennainen osa päätöksentekoa, kun käsitellään lapsiin ja lapsiperheisiin vaikuttavia asioita. Arvioinnin tavoitteena on varmistaa, että päätökset tukevat lapsen etua ja oikeuksia, kuten YK:n lapsen oikeuksien sopimus edellyttää. Se tuo esiin päätösten vaikutukset ennen niiden toimeenpanoa, mikä mahdollistaa haittojen ehkäisyn ja myönteisten vaikutusten vahvistamisen.

Lapsivaikutusten arviointi on ensisijaisesti tarkoitettu tehtäväksi ennen päätöksentekoa, jotta sen tuloksia voidaan hyödyntää päätöksenteossa ja lapsen etua voidaan aidosti edistää. Ennakoiva arviointi mahdollistaa haitallisten vaikutusten ehkäisyn ja myönteisten vaikutusten vahvistamisen. Kokkola-tuen mahdollisen päättymisen arviointia on tehty jo päätöksentekoa edeltävästi, mutta lasten oikeuksien näkökulmia ei ole arvioinnissa erikseen nostettu esiin.

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) lapsen oikeuksien sopimus on valtioita sitova ja alle 18-vuotiaita koskeva ihmisoikeussopimus. Lapsen oikeuksien sopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 1989 ja Suomessa sopimus tuli voimaan 1991. Lapsen oikeuksien sopimus on maailman laajimmin ratifioitu YK:n ihmisoikeussopimus, jonka vahvistamalla valtio sitoutuu muuttamaan lakinsa ja toimintansa sopimusta vastaaviksi. (UNICEF 2019.)

Lasten oikeuksien sopimuksessa on neljä yleistä periaatetta:

1. Syrjimättömyys (artikla 2)
2. Lapsen edun huomioiminen (artikla 3)
3. Oikeus elämään ja kehittymiseen (artikla 6)
4. Lapsen näkemysten kunnioittaminen (artikla 12)

Lapsivaikutusten arviointi eli LAVA on tiedontuotanto- ja arviointiprosessi, jonka avulla selvitetään päätösten ja toimenpiteiden vaikutuksia lapseen, nuoriin ja perheisiin. Arvioinnin pohjana ovat lapsen oikeuksien toteutuminen sekä lapseen kohdistuvien hyötyjen ja haittojen punnitseminen päätösten ja toimenpiteiden näkökulmasta. Lapsivaikutusten arvioinnin taustalla on myös Suomen lainsäädäntö, kuten perustuslaki, kuntalaki sekä varhaiskasvatus- ja perusopetuslaki. Lapsivaikutusten arviointi vahvistaa lasten oikeuksien toteuttamista organisaatiossa sekä myös lasten ja nuorten osallisuutta, sillä lapsivaikutusten arviointia ei voida tehdä ilman lapsia ja heidän asiantuntemustaan. (THL, STM & OKM 2018.)

LAVA on osa ihmisiin kohdistuvien vaikutusten ennakoarviointeja, joita tehdään, jotta päätösten vaikutukset eri ihmisryhmiin olisivat tiedossa ennen päätöksentekoa. Tällöin päätöksen tuomiin haittoihin voidaan varautua ennakkoon vaikutuksia lieventämällä sekä myönteisiä vaikutuksia vahvistamalla. Kun päätöksen ennakoitavat vaikutukset ovat tiedossa jo päätöstä tehdessä, voidaan valita parhaiten lapsen etua toteuttava päätösvaihtoehto. Vaikutusten arviointi myös lisää päätöksenteon avoimuutta. (THL, STM & OKM 2018.)

Arvioinnin taustaa

On selvää, että Kokkola-tuen poistaminen poistaa vastaavan summan myös perheiden käytöstä ja vaikuttaa täten taloudellisesti perheisiin. Taloudellisen vaikutuksen kautta se myös kaventaa joidenkin perheiden osalta valinnan mahdollisuutta sen välillä, jääkö hoitamaan lasta kotiin vai viekö lapsen hoitoon ja menee itse töihin.

Tuen poiston suoraa vaikutusta moniin muihin lasten ja perheiden asioihin on vaikea arvioida. Arviointi saattaa kääntyä helposti sen arvioimiseksi, onko lapsen parempi olla kotihoidossa vai varhaiskasvatuksessa, eikä sen arviointi kuulu suoranaisesti Kokkola-tukea koskevaan arviointiin. Sekä kotihoidon että varhaiskasvatuksen puolesta on esitetty tutkimustuloksia, joiden yhteenvetona voidaan todeta, että sekä kotihoito että varhaiskasvatus ovat lapselle hyviä vaihtoehtoja, kun ne on järjestetty ja toteutettu hyvin. Arvioinnissa on huomioitava se, että perheiden tilanteet voivat olla hyvin erilaiset ja monen eri tekijän arviointi yksittäisen perheen osalta ei ole aina mahdollista.

Seuraavassa taulukossa on esitetty vaikutukset lapsiin kahden eri vaihtoehdon osalta: Kokkola-tuki ei ole käytössä/Kokkola-tukea maksetaan.

Vaikutukset lapsiin Ja perheisiin	Arvioitujen vaikutusten kuvaus, Kokkola-tuki ei ole käytössä	Me rkk i (+/ - /0)	Arvioitujen vaikutusten kuvaus, Kokkola-tukea maksetaan	M er kki (+/ - /0)
Lapsen etu. Lapsen edun ensisijaisuuden velvoite (3 artikla 1 kohta) edellyttää aktiivisia toimenpiteitä kaikissa lapsia koskevissa viranomaisten toimissa ja päätöksissä. Lapsia ryhmänä koskevassa arvioinnissa on huomioitava juuri kyseiseen valmisteltavaan päätökseen liittyvät lasten edun kannalta olennaiset seikat.	Sekä varhaiskasvatus että kotihoito ovat lapsen edun mukaisia, kun ne on järjestetty hyvin. Vaikka Kokkola-tukea ei makseta, säilyy perheillä mahdollisuus valita lapsen hoitaminen kotona, niin halutessaan. Sekä varhaiskasvatuksessa että kotihoidossa on tärkeää huomioida kunkin lapsen yksilölliset tarpeet ja etu.	0	Sekä varhaiskasvatus että kotihoito ovat lapsen edun mukaisia, kun ne on järjestetty hyvin. Sekä varhaiskasvatuksessa että kotihoidossa on tärkeää huomioida kunkin lapsen yksilölliset tarpeet ja etu.	0
Lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen (6 artikla). - fyysinen, psyykinen ja sosiaaliseen terveys ja turvallisuus - perhe, asuminen, liikkuminen, vapaa-aika, harrastukset, kaverisuhteet - oikeuteen saada laadukasta opetusta, varhaiskasvatusta, tukea oppimiseen	Kokkola-tuen maksaminen tai poistaminen eivät vaikuta lapsen oikeuteen elämään ja kehittymiseen. Sekä varhaiskasvatus että kotihoito tukevat lapsen oikeutta elämään ja kehittymiseen, kun ne on järjestetty hyvin.	0	Kokkola-tuen maksaminen tai poistaminen eivät vaikuta lapsen oikeuteen elämään ja kehittymiseen. Sekä varhaiskasvatus että kotihoito tukevat lapsen oikeutta elämään ja kehittymiseen, kun ne on järjestetty hyvin.	0
Syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus (2 artikla). - vaikutukset läheisiin ja jatkuviin ihmissuhteisiin, erilaisiin lapsiryhmiin, eri alueilla asuviin, erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin, lasten syrjäytymiseen	Yhdenvertaisuuden näkökulmasta on tärkeää, että perheillä on mahdollisuus päättää itse, miten lasten hoito järjestetään. Perheillä täytyy olla oikeus hoitaa lasta kotona tai saada lapselle hoitoa varhaiskasvatuksen yksikössä. Kunnalla on tärkeä rooli sen mahdollistamisessa, että niille perheille, jotka haluavat hakeutua varhaiskasvatuksen piiriin voidaan tarjota hoitopaikkaa. Hoitojärjestelyissä on huomioitava lapset, joilla on jokin vamma, sairaus tai muu toimintarajoite. On huomioitava lapset, jotka	0	Yhdenvertaisuuden näkökulmasta on tärkeää, että perheillä on mahdollisuus päättää itse, miten lasten hoito järjestetään. Perheillä täytyy olla oikeus hoitaa lasta kotona tai saada lapselle hoitoa varhaiskasvatuksen yksikössä. Kunnalla on tärkeä rooli sen mahdollistamisessa, että niille perheille, jotka haluavat hakeutua varhaiskasvatuksen piiriin voidaan tarjota hoitopaikkaa. Hoitojärjestelyissä on huomioitava lapset, joilla on jokin vamma, sairaus tai muu toimintarajoite. On huomioitava lapset, jotka ovat syntyneet ulkomailta tai omaavat etnisen taustan, asuvat sijaisperheessä,	0

	ovat syntyneet ulkomailla tai omaavat etnisen taustan, asuvat sijaisperheessä, perhekodeissa tai laitoksessa, sekä lapset jotka ovat köyhästä perheestä. Myös sateenkaari-perheet ja seksuaali-, tai sukupuolivähemmistöön kuuluvat lapset on otettava huomioon.		perhekodeissa tai laitoksessa, sekä lapset jotka ovat köyhästä perheestä. Myös sateenkaari-perheet ja seksuaali-, tai sukupuolivähemmistöön kuuluvat lapset on otettava huomioon.	
Lapsen oikeus tulla kuulluksi ja hänen näkemystensä kunnioittaminen (12 artikla).	Lasta on tärkeä kuulla sekä kotihoidossa että varhaiskasvatuksessa ikätason mukaisesti. Koska Kokkola-tuen osalta kyseessä ovat alle 1 v 6 kk lapset, on huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan rooli keskeinen havainnoidessa millainen hoitoratkaisu on kullekin lapselle paras (kotihoito/varhaiskasvatus) Vaikka Kokkola-tukea ei makseta, säilyy perheillä mahdollisuus valita lapsen hoitaminen kotona, niin halutessaan.	0	Lasta on tärkeä kuulla sekä kotihoidossa että varhaiskasvatuksessa ikätason mukaisesti. Koska Kokkola-tuen osalta kyseessä ovat alle 1 v 6 kk lapset, on huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan rooli keskeinen havainnoidessa millainen hoitoratkaisu on kullekin lapselle paras (kotihoito/varhaiskasvatus)	0
Taloudelliset vaikutukset: Vaikutukset perheiden talouteen ja taloudelliseen tilanteeseen	Kun Kokkola-tukea ei makseta, joidenkin perheiden ei ole taloudellisista syistä mahdollista valita lapsen kotihoitoa, vaikka se olisi heidän toiveensa.	—	Kokkola-tuen maksaminen parantaa Kokkola-tukea saavien perheiden taloudellista tilannetta. Kokkola-tuki voi olla tekijä, joka turvaa myös heikommassa taloudellisessa asemassa olevien perheiden kotihoidon valintamahdollisuuden.	+

Merkkien selitykset:

- + myönteinen vaikutus
- kielteinen vaikutus
- 0 ei vaikutusta

Kokkola-tuen maksamisella tai sillä, että Kokkola-tuki ei ole käytössä, ei voida katsoa olevan vaikutusta: lapsen etuun, lapsen oikeuteen henkiinjäämiseen ja kehittymiseen, lapsen oikeuteen syrjimättömyyteen ja yhdenvertaisuuteen tai lapsen oikeuteen tulla kuulluksi. Sen sijaan Kokkola-tuella on vaikutusta perheiden taloudelliseen tilanteeseen ja joidenkin perheiden osalta ilman Kokkola-tukea he eivät voi valita lapsen kotihoitoa.

8 Valtakunnallinen perhepolitiikka ja sen kytkeytyminen Kokkola-tukeen

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa perhepolitiikan linjauksista sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ylläpitämisestä ja kehittämisestä yhdessä muiden ministeriöiden kanssa. Ministeriön

vastuulla on erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittäminen sekä lapsiperheiden toimeentulon turvaaminen. Ministeriö edistää myös työn ja perheen yhteensovittamista. Suomeen on valmisteltu ensimmäinen kansallinen lapsistrategia. Se perustuu perus- ja ihmisoikeussopimuksiin.

Perhepolitiikan tavoitteena on luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö sekä tukea lasten vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja lasten huolenpidossa. Perheille tarjotaan tarpeellista apua riittävän varhain. Lasten vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten hyvinvoinnista.

Perhepolitiikalla toteutetaan YK:n lasten oikeuksien yleissopimusta ja muita Suomen hyväksymiä perhettä ja lapsia koskevia kansainvälisiä sopimuksia.

Lapsille ja perheille tarkoitettulla etuusjärjestelmällä on tarkoitus turvata lapsen ja hänen huolenpidostaan vastaavien toimeentuloa sekä tukea lapsen hoivaa ja huolenpitoa. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa perhe-etuuksia koskevan lainsäädännön kehittämisestä ja valmistelusta.

Kokkola-tukea arvioitaessa on syytä huomioida, että perhepolitiikka ja siihen kytkeytyvät tuet ja palvelut ovat iso kokonaisuus, joka muodostuu useasta tuesta ja palveluista. Kokkola-tuki ja siinä tapahtuvat muutokset saattavat perheen eri tukimuodoista riippuen vaikuttaa perheen taloudelliseen tilanteeseen hyvin eri tavoin. Alla on lueteltuna erinäisiä perhepolitiikkaan kytkeytyviä tuki- ja apumuotoja. Tuki- ja apumuotoihin voi tutustua tarkemmin linkkien kautta.

Apumuoto	Lisätietoa
Äitiysavustus	Äitiyspakkaus tai rahasumma Henkilöasiakkaat Kela
Perhevapaat ja niiden ajalta maksettavat etuudet	Työntekijä perhevapaalla Työnantajat Kela
Erityisraskausvapaa ja erityisraskausraha	Erityisraskausraha Henkilöasiakkaat Kela
Raskausvapaa ja raskausraha	Raskausaikana Henkilöasiakkaat Kela
Vanhempainvapaa ja vanhempainraha	Vanhempainraha ja vanhempainraha osittaisena Henkilöasiakkaat Kela
Hoitovapaa ja kotihoidon tuki	Kotihoidon tuki Henkilöasiakkaat Kela
Osittainen hoitovapaa, joustava hoitoraha ja osittainen hoitoraha	Osittainen hoitoraha Henkilöasiakkaat Kela
Yksityisen hoidon tuki	Yksityisen hoidon tuki Henkilöasiakkaat Kela
Lapsilisä	Lapsilisä Henkilöasiakkaat Kela
Elatustuki	Elatustuki Henkilöasiakkaat Kela
Adoptiotuki	Adoptiotuki ulkomaan adoptioon Henkilöasiakkaat Kela

Kasvatus- ja perheneuvonta	Kasvatus- ja perheneuvonta - THL
Lastensuojelu	Lastensuojelu - Sosiaali- ja terveysministeriö
Toimeentulotuki	Toimeentulotuki Henkilöasiakkaat Kela

Etuuksien lisäksi ohjataan perhepolitiikkaa mm varhaiskasvatuksen valtakunnallisilla päätöksillä. Eräs Kokkola-tukeen ja sen vaikuttavuuteen heijastuva päätös on varhaiskasvatuksen asiakasmaksut. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut määritellään varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa (1503/2016). Varhaiskasvatuksen maksujen osalta on tapahtunut useampia muutoksia lähivuosina. Muutokset ovat kuvattuna alla olevassa taulukossa.

Vuosi	Muutoksen kuvaus
2017	Uusi laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (1503/2016) tuli voimaan 1.3.2017. Määriteltiin enimmäismaksut, maksujen porrastus, sisarusalennukset ja maksuttomuuden alarajat.
2021	Tulorajoja korotettiin 31 %. Toisen lapsen maksu alennettiin 50 %:sta 40 %:iin nuorimman lapsen maksusta.
2023	Korkein asiakasmaksu tarkistettiin 295 €/kk ja alin maksu 28 €/kk. Tulorajoja päivitettiin.
2024	Indeksitarkistus: Ensimmäisestä lapsesta enimmäismaksu 311 €/kk, toisesta lapsesta 124 €/kk (40 %).

Varhaiskasvatuksen muutokset ovat mm lisänneet 0-maksulla olevien lasten määrää. Kokkolassa 0-maksulla olevia asiakkaita 56 %. Maksujen alenemisen voidaan nähdä vaikuttaneen varhaiskasvatuksen osallistumisasteeseen, kun maksu ei muodosta perheelle estettä varhaiskasvatukseen osallistumiseen.

9 Varhaiskasvatuksen osallistumisaste

Nykyisen hallitusohjelman kirjauksena Opetus- ja kulttuuriministeriön osalta varhaiskasvatuksessa on muun muassa: Varhaiskasvatuksen osallistumisastetta nostetaan erityisesti yli 3- vuotiaiden lasten osalta. Varhaiskasvatuksen osallistumisaste on Suomessa edelleen muita Pohjoismaita jäljessä, vaikka viime

vuosina se on noussut. Erityisiä toimia suunnataan maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisasteen nostamiseksi varhaiskasvatuksessa.

Yhä suurempi osa 1–6-vuotiaista lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen, mutta osallistujien määrä laskee ikäluokkien pienenemisen myötä. Osallistumisaste vaihtelee eri puolilla Suomea ja valtaosa lapsista saa kunnallisen päiväkodin tarjoamaa varhaiskasvatusta, selviää tilastopalvelu Vipusen tilastoista.

Yhä suurempi osa lapsista osallistuu Suomessa varhaiskasvatukseen: vuonna 2021 kaikista 1–6-vuotiaista lapsista varhaiskasvatuksessa oli 75 %, kun 10 vuotta aikaisemmin osuus oli 62 %.

Vaikka osallistumisaste on noussut, on varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten lukumäärä ikäluokkien pienenemisen myötä laskussa. Manner-Suomessa oli vuonna 2021 varhaiskasvatuksessa yhteensä 229 100 lasta, mikä on 14 700 lasta vähemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Vipusen tilastot eivät sisällä Ahvenanmaata, joka on mukana aiempina vuosina tiedot keränneen Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) luvuissa. Vuonna 2020 Ahvenanmaalla oli vajaat 1 400 lasta varhaiskasvatuksessa, joten maakunnan osuus vuosien 2020 ja 2021 erosta on pieni.

Tilastokeskuksen mukaan varhaiskasvatukseen osallistui 235 300 lasta vuonna 2023. Varhaiskasvatukseen eli päiväkotitoimintaan ja perhepäivähoitoon osallistui 42 % alle 3-vuotiaista lapsista ja 90 % 3–5-vuotiaista lapsista. Varhaiskasvatukseen osallistuneiden osuus on noussut molemmissa ikäryhmissä.

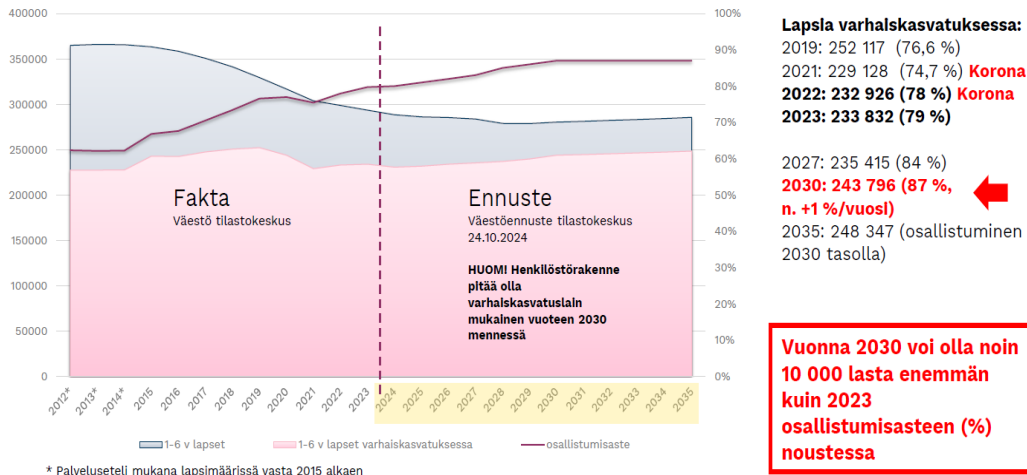
9.1 Alle 3-vuotiaiden osallistuminen varhaiskasvatukseen kasvussa

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on aiempaa yleisempää. Edellisvuoteen verrattuna osallistuneiden osuus kasvoi sekä alle 3-vuotiaissa että 3-5-vuotiaissa. Alle 3-vuotiaista varhaiskasvatukseen osallistui 42 %, kun edellisvuonna osuus oli 40 %. 3-5-vuotiaista varhaiskasvatukseen osallistui 90 %, kun edellisvuonna osallistumisaste oli 89 %.

Vuonna 2015 alle 3-vuotiaista varhaiskasvatukseen osallistui 30 %, josta osallistumisaste on noussut 12 prosenttiyksikköä. 3-5-vuotiaissa osallistuneiden osuus on kasvanut niin ikään 12 prosenttiyksikköä. Lähes kaikki lapset osallistuvat 6-vuotiaana esiopetukseen, mutta tämän lisäksi 81 % 6-vuotiaista osallistui täydentävään varhaiskasvatukseen vuonna 2023.

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on sitä yleisempää mitä vanhemmista lapsista on kyse. Ikävuosittain tarkasteltuna viisivuotiaita lapsia osallistui varhaiskasvatukseen eniten eli 46 200, joka on 93 % ikäluokasta. 4-vuotiaista lapsista 91 % osallistui varhaiskasvatukseen, osuuden ollessa 87 % 3-vuotiaista.

Osallistumisastetta halutaan edelleen nostaa – mitä se tarkoittaa käytännössä?

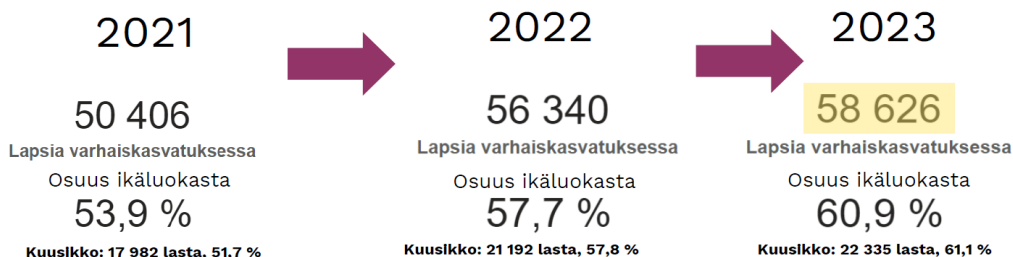

3

Lapsimäärät: Tilastokeskus ja sotkanet 2020 saakka ja Vipunen 2021 alkaen

KUNTA
LIITTO

Muutos alle 3 –v varhaiskasvatuksen osallistumisen osalta merkittävä

Valtakunnallisesti muutos 2021-2023 +8 220 lasta lisää vuodessa – paikkoina reilu 14 300 uutta varhaiskasvatuspaikkaa

6

Lähde: Vipunen, lasten määrä 31.12. tilanteessa

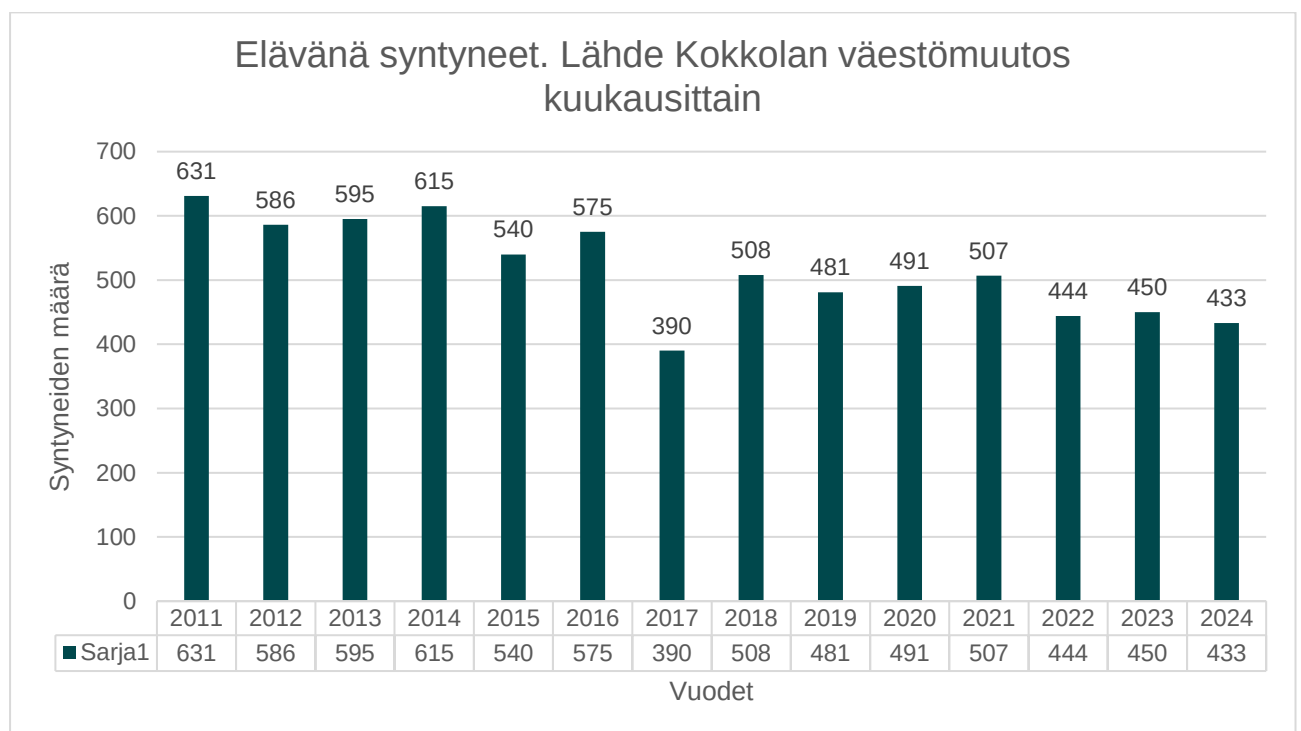
KUNTA
LIITTO

10 Kokkola-tukeen liittyviä paikallisia tunnuslukuja

Kokkola-tuen käyttöä voidaan tarkastella useiden eri tunnuslukujen valossa. Olennaisia tunnuslukuja ovat syntyvyys Kokkolassa, 0-5-vuotiaiden määrä Kokkolassa, varhaiskasvatussopimusten määrä Kokkola-tuen käyttö aikaisempina vuosina.

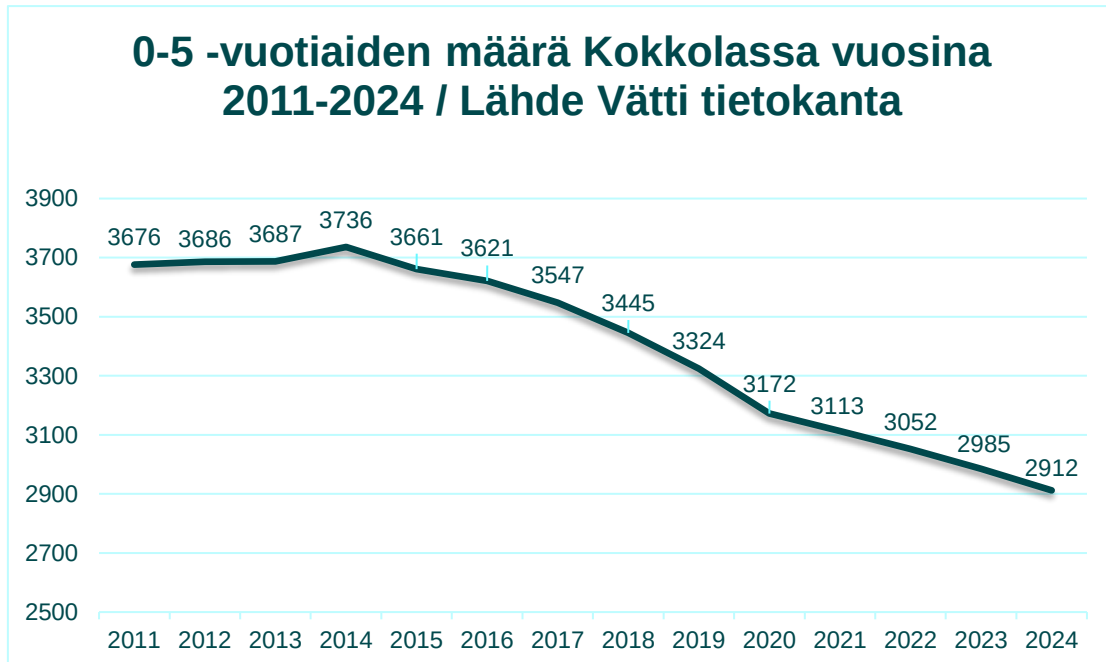
10.1 Syntyvyys

Syntyvyys on ollut laskussa Kokkolassa jo useiden vuosien ajan. Syntyvyyden laskeminen vaikuttaa varhaiskasvatuksen palvelutarpeeseen olennaisesti. Alla esiteltynä syntyvyystilastot Kokkolassa vuosilta 2011-2024.

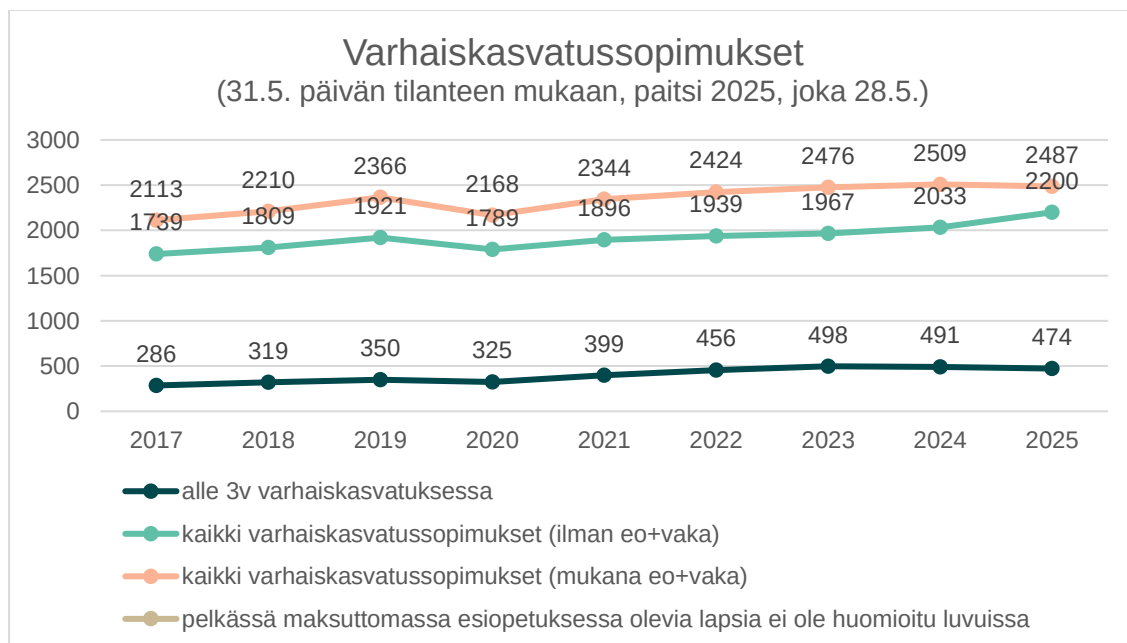
10.2 Varhaiskasvatusikäisten lasten määrä Kokkolassa

Syntyvyyden laskun vaikuttaa 0-5 vuotiaiden, eli varhaiskasvatuksen kohderyhmän määrään. Alla olevasta taulukosta ilmenee, miten 0-5-vuotiaiden määrä on Kokkolassa kehittynyt vuosina 2011-2024.

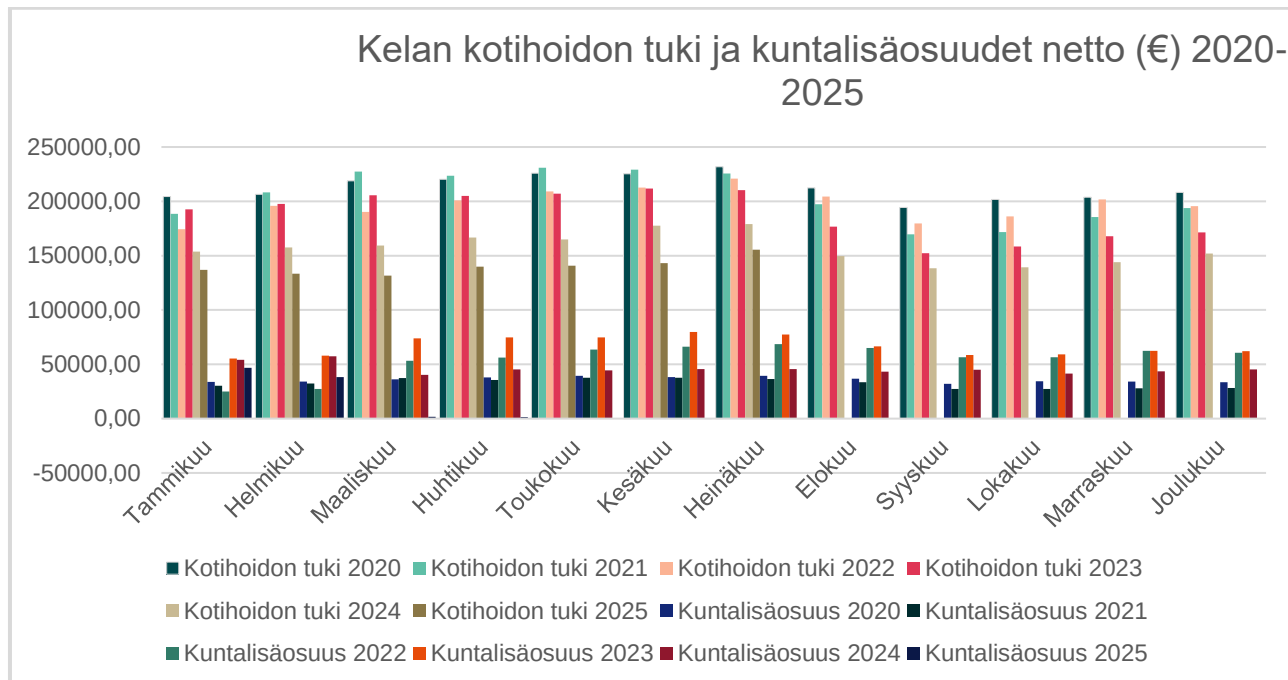
10.3 Varhaiskasvatussopimusten määrä

Kuten aikaisemmin todettu ei varhaiskasvatuksen osallistujamäärät korreloi suoraan 0-5 vuotiaiden määrään vaan osallistujamäärään vaikuttaa olennaisesti osallistumisaste.

10.4 Kotihoidontuen ja kuntalisäosuuksien käyttö Kokkolassa vuosina 2020-2025

Kotihoidontuen ja kuntalisäosuuden eli Kokkola-tuen käyttöä on seurattu varhaiskasvatuksessa vuosien 2020-2025 ajan. Alla olevasta taulukoista ilmenee kuinka kotihoidontuen ja Kokkola-tuen kulut kuukausittain eriteltynä.

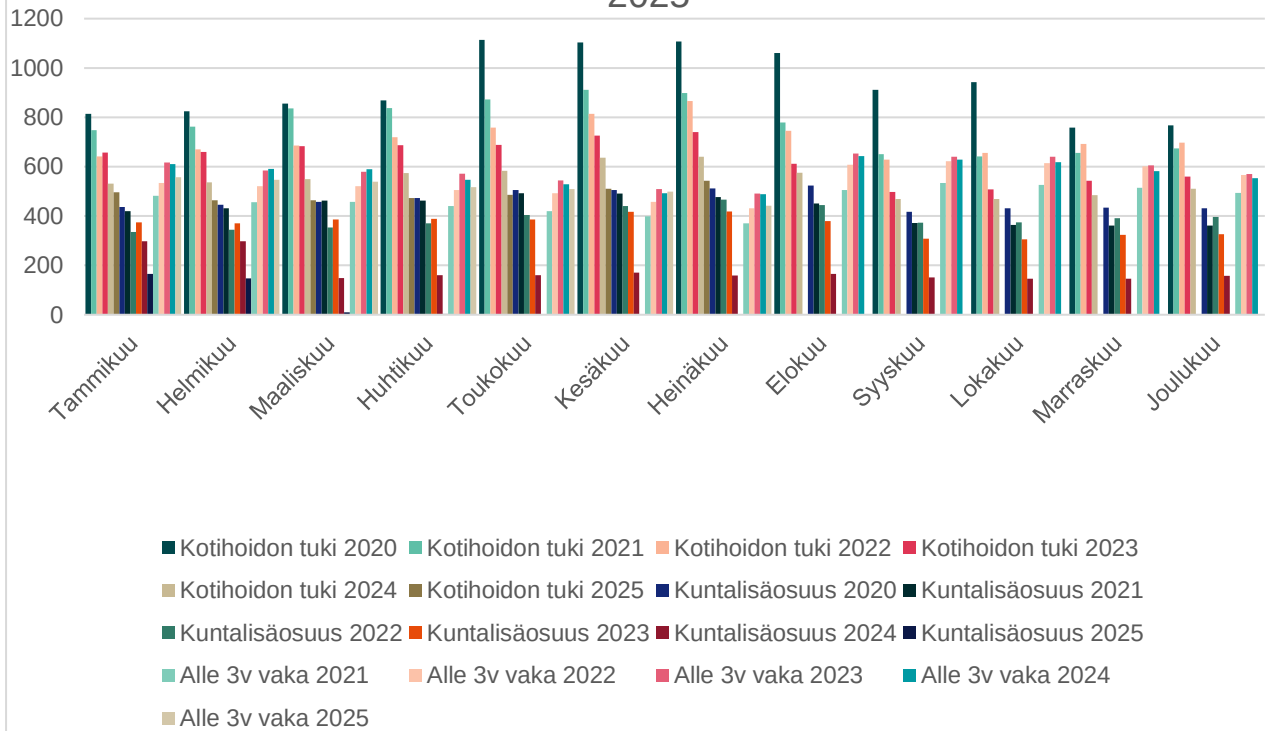
	Tammikuu	Helmikuu	Maaliskuu	Huhtikuu	Toukokuu	Kesäkuu	Heinäkuu	Elokuu	Syyskuu	Lokakuu	Marraskuu	Joulukuu
Kotihoidon tuki 2020	204272,32	206416,26	218724,39	220175,39	225965,27	225338,66	231793,16	212379,27	194253,57	201723,51	203762,07	208283,81
Kotihoidon tuki 2021	188405,43	208284,74	227310,64	223432,90	231007,43	229267,29	225473,75	197202,21	169661,53	171657,78	185605,36	193660,01
Kotihoidon tuki 2022	174368,85	195917,70	190153,63	200939,46	209225,20	212613,02	220850,84	204340,81	179607,98	186066,55	201829,13	195612,35
Kotihoidon tuki 2023	192531,31	197671,70	205589,46	204924,47	206982,08	211837,94	210173,68	176590,11	152289,24	158400,64	167829,34	171284,12
Kotihoidon tuki 2024	153737,77	157563,70	159213,04	166551,16	164998,62	177622,27	178921,19	149435,08	138508,47	139410,96	144046,48	151824,46
Kotihoidon tuki 2025	136773,54	133484,61	131578,25	139775,35	140752,35	143126,51	155465,02					
Kuntalisäosuus 2020	33870,38	34177,01	36211,20	37852,80	39338,47	38319,86	39250,58	36819,20	31891,47	34253,10	33989,20	33486,80
Kuntalisäosuus 2021	30232,87	32444,80	37232,28	35535,34	37584,93	37609,20	36466,49	33570,00	27227,00	27168,00	27778,41	28084,99
Kuntalisäosuus 2022	24904,40	27233,92	53190,40	56130,89	63515,43	66076,50	68452,19	65113,68	56460,80	56609,55	62341,89	60602,64
Kuntalisäosuus 2023	55416,00	58059,20	73874,25	74658,26	74715,20	79788,73	77263,61	66631,93	58612,00	59160,69	62352,96	62083,31
Kuntalisäosuus 2024	54243,41	57230,06	40153,94	45240,00	44288,01	45602,00	45710,65	43081,41	45096,88	41432,33	43389,82	45213,82
Kuntalisäosuus 2025	46851,11	38342,89	1673,99	1445,59	331,00	-179,30	-258,46					

Seuranta osoittaa odotetulla tapaa, että Kokkola-tuen kulut olivat aikaisempaa pienemmät jo alkuvuodesta 2025, kun päätös tuen maksamisen päättymisestä maaliskuussa oli tehty. Maaliskuusta eteenpäin näkyvät kulut liittyvät takautuviin maksuihin tai takaisinperinöihin.

Huomionarvoista taulukossa on se, että kotihoidontuen kulut ovat laskeneet noin 15% tammi-heinäkuun aikana vuosina 2024-2025. Kotihoidontuen kulujen pieneminen osoittaa, että kotihoidossa olevien lasten määrä on vähentynyt merkittävästi vuonna 2025. Huomionarvoista on myös se, ettei kotihoidontuen pienemisen kehitykseen vaikuta se, että Kokkola-tuen maksatus päättyi maaliskuussa.

Kulujen lisäksi tehdään seurantaa myös kotihoidontukea ja Kokkola-tukea saavien määristä. Alla olevasta taulukosta ilmenee sekä Kokkola-tukea saavien määrät ja alle 3-vuotiaiden määrät varhaiskasvatuksessa.

Kelan kotihoidon tuki ja kuntalisäosuus (lapsia, kpl) 2020-2025

	Tammikuu	Helmikuu	Maaliskuu	Huhtikuu	Toukokuu	Kesäkuu	Heinäkuu	Elokuu	Syyskuu	Lokakuu	Marraskuu	Joulukuu
Kotihoidon tuki 2020	814	825	856	869	1114	1103	1108	1061	911	942	759	768
Kotihoidon tuki 2021	748	762	836	838	873	912	899	779	651	642	656	674
Kotihoidon tuki 2022	642	670	686	719	759	814	866	746	629	656	692	698
Kotihoidon tuki 2023	657	660	683	687	688	726	740	612	498	508	543	560
Kotihoidon tuki 2024	531	537	550	574	583	636	641	575	469	469	485	511
Kotihoidon tuki 2025	497	464	464	473	486	510	543					
Kuntalisäosuus 2020	437	446	458	473	505	506	512	524	417	432	434	432
Kuntalisäosuus 2021	420	431	462	463	493	491	477	451	372	364	361	362
Kuntalisäosuus 2022	335	345	354	371	404	441	466	445	373	374	391	396
Kuntalisäosuus 2023	375	370	386	389	386	417	419	380	308	306	324	326
Kuntalisäosuus 2024	298	298	149	160	160	171	159	166	151	146	146	158
Kuntalisäosuus 2025	166	147	10	4	1	0	0					
Alle 3v vaka 2021	482	456	457	440	420	399	371	505	534	526	515	494
Alle 3v vaka 2022	534	521	521	505	493	457	432	608	622	615	601	567
Alle 3v vaka 2023	617	585	580	572	545	509	491	653	641	641	605	570
Alle 3v vaka 2024	610	591	590	547	529	492	489	643	629	618	582	553
Alle 3v vaka 2025	557	547	539	517	509	499	442					

Taulukko osoittaa, ettei Kokkola-tuen maksamisen päättymisen lisännyt varhaiskasvatuksessa olevien kolmevuotiaiden määrää. Vuoden 2024 ja 2025 määriä tarkastellessa tulee huomioida, että 0-3vuotiaiden määrä on laskenut Kokkolassa aikakaudella 2020-2024 noin 40 lasta vuodessa. Kokkola-tukea maksettiin keskimäärin 180 lapselle /kuukausi vuonna 2024. Maksatuksen päättymisen ei kuitenkaan ole nostanut alle 3-vuotiaiden osallistumista varhaiskasvatukseen.

11 Tuen maksamisen loppuminen ja sen vaikutus varhaiskasvatuksen palvelu tarjontaan

Kokkola-tuen maksaminen päättyi 1.3.2025 kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti. Tuen lakkauttamisen vaikutuksia varhaiskasvatuksen palvelutarjontaan on tarkasteltu tilastollisesti ja toiminnallisesti. Vaikka tuen poistumisen yhteydessä esitettiin huolta varhaiskasvatuspaikkojen riittävydestä ja palvelujen kuormituksesta, tilastot osoittavat, ettei alle 3-vuotiaiden osallistuminen varhaiskasvatukseen ole merkittävästi lisääntynyt tuen päättymisen jälkeen. Tämä viittaa siihen, että tuen lakkauttaminen ei ole aiheuttanut äkillistä kasvua varhaiskasvatuksen kysynnässä.

Kotihoidontuen ja kuntalisän kulut ovat laskeneet vuoden 2025 aikana, mikä osoittaa kotihoidossa olevien lasten määrän vähentyneen. Vertailtaessa kotihoidontuen ja Kokkola-tuen muutoksia vuosina 2024-2025 voidaan todeta, ettei Kokkola-tuen lakkauttamiselle kuitenkaan ole suoranaista vaikutusta kotihoidontuen tai varhaiskasvatuksen osallistumismääriin.

Varhaiskasvatuksen palveluverkkoa on vahvistettu uusilla päiväkotinvestoinneilla, kuten Piispanmäen päiväkodilla ja Norlandia Valolla, jotka ovat mahdollistaneet uusien varhaiskasvatussopimusten teon. Tuleva Kiviniityn vuoropäiväkoti ja Halkokarin koulu ja päiväkotit täydentävät palveluverkkoa entisestään. Tehdyt ja tulevat varhaiskasvatusverkkoon liittyvät investoinnit tulevat oletettaman mukaan vastaamaan Kokkolan varhaiskasvatustarpeeseen.

Vaikka Kokkola-tuen poistuminen on vaikuttanut joidenkin perheiden taloudelliseen tilanteeseen ja valinnanmahdollisuuksiin, ei sen lakkauttaminen ole aiheuttanut merkittäviä muutoksia varhaiskasvatuksen kokonaiskuormitukseen. Tuen vaikutus palvelu tarjontaan on ollut rajallinen, ja sen jatkaminen ei ole ollut taloudellisesti perusteltua kaupungin näkökulmasta.

Ikäluokkien pieneneminen ei vaikuta varhaiskasvatuksen tarpeeseen, kun osallistumisasteen nousu tasoittaa muutoin tapahtuvaa varhaiskasvatukseen osallistuvan lapsimäärän vähenemistä. Syntyvyyden lasku ja uudet päiväkotinvestoinnit helpottavat kuitenkin jo vuosikautia jatkunutta painetta varhaiskasvatuksessa. Asiakasmaksujen aleneminen on lisännyt perheiden mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatukseen ilman merkittäviä taloudellisia esteitä. Asiakasmaksujen aleneminen on omalta osaltaan vähentänyt kiinnostusta Kokkola-tukea kohtaan.

12 Yhteenveto ja johtopäätökset

Kokkola-tuki on ollut osa Kokkolan lapsiperhepolitiikkaa vuodesta 1997 lähtien. Se on tarjonnut taloudellista tukea, mikäli perhe valitsee kotihoidon kunnallisen varhaiskasvatuksen sijaan, ja sen on koettu tukevan perheiden valinnanvapautta sekä lapsen hoidon yksilöllistä järjestämistä. Selvityksen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että tuen vaikutus varhaiskasvatuksen palvelutarpeeseen on ollut rajallinen. Tilastot osoittavat, että varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä on kasvanut tasaisesti, eikä Kokkola-tuen maksaminen ole merkittävästi vähentänyt varhaiskasvatuksen kysyntää.

On mahdotonta arvioida olisivatko Kokkola-tukea saaneet perheet tuoneet lapsensa varhaiskasvatukseen, mikäli tukea ei olisi ollut saatavilla. Tehdyt laskelmat ja varhaiskasvatuksen tilastot antavat kuitenkin syyn todeta, ettei Kokkola-tuella ole ollut toivottua vaikutusta säästöjen näkökulmasta. Tuen maksaminen on lisännyt kaupungin menoja erityisesti viime vuosina, kun tukisummaa on korotettu ja kokonaiskustannukset ovat nousseet merkittävästi, vaikka Kokkola-tuen piirissä olevien lasten määrä on samanaikaisesti laskenut. Tämä osoittaa, että Kokkola-tuki ei ole ollut taloudellisesti kestävää kaupungin näkökulmasta. Tuki ei ole odotetulla tapaa vähentänyt varhaiskasvatuksen tilatarvetta eikä henkilöstöresurssien tarvetta, vaan on toiminut rinnakkaisena kustannuseränä ilman yksiselitteisesti todettavaa vaikutavuutta palvelurakenteeseen.

Vaikka Kokkola-tuki on ollut tärkeä tuki erityisesti pienituloisille perheille ja on taloudellisesti mahdollistanut kotihoidon jatkamisen niille, jotka sitä ovat toivoneet, sen jatkaminen ei ole perusteltua kaupungin talouden tasapainottamisen näkökulmasta. Tuen vaikutus perheiden valintoihin on ollut vähäinen, ja sen poistaminen ei näyttäisi merkittävästi muuttavan varhaiskasvatuksen kokonaiskuormitusta. Lisäksi valtakunnalliset muutokset, kuten varhaiskasvatusmaksujen aleneminen ja

maksuttomuuden laajeneminen, ovat lisänneet perheiden mahdollisuuksia osallistua
varhaiskasvatukseen ilman merkittäviä taloudellisia esteitä.

Tulevassa päätöksenteossa on tärkeää huomioida lapsiperheiden moninaiset tarpeet ja lapsen edun ensisijaisuus. Samalla on kuitenkin varmistettava, että käytettävissä olevat resurssit kohdennetaan lakisääteisten ja vaikuttavien palvelujen turvaamiseen. Kokkola-tuen kaltaisten harkinnanvaraisten tukien osalta on perusteltua arvioida niiden vaikuttavuutta suhteessa kustannuksiin. Tämän selvityksen perusteella voidaan todeta, että Kokkola-tuki ei ole saavuttanut sellaisia tuloksia, jotka oikeuttaisivat sen jatkamisen nykyisessä taloudellisessa tilanteessa.

Perheiden arvovalinta ja tuen mitoituksen haasteet

Lapsen hoitaminen kotona ei ole pelkästään taloudellinen ratkaisu, vaan monille perheille se on ennen kaikkea arvovalinta, joka liittyy perheen elämäntapaan, kasvatuksellisiin periaatteisiin ja lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Tätä valintaa ei voida mitata yksinomaan rahassa. Kotihoito voi merkitä perheelle turvallisuutta, läheisyyttä ja joustavuutta, jolle ei voi määritellä hintaa.

Kokkola-tuen mitoittaminen euromääräisenä summana on tästä syystä haasteellista. Kun arvo muutetaan rahaksi, syntyy väistämättä tilanne, jossa määritelty tukisumma on toiselle perheelle liian pieni kattamaan kotihoidon aiheuttamat tulonmenetykset, kun taas toiselle perheelle se voi olla ylimitoitettu suhteessa heidän taloudelliseen tilanteeseensa. Tämä epäsuhta korostaa sitä, että yhdenmukainen rahallinen tuki ei voi täysin vastata perheiden erilaisiin tarpeisiin ja arvoihin. Useat valtakunnalliset päätetyt perheille suunnatut taloudelliset tuet on samaisesta syystä sidottu perheen tulotasoon. Kokkola-tuen maksatusta ei käytännön syistä ole mahdollista tehdä perheen tulotasoa tai muuta tilannetta huomioiden.

Varhaiskasvatuksen palveluverkko on muuttunut toimintakauden 2025-2026 alkaessa. Piispanmäen päiväkotia ja Norlandia Valo mahdollistavat uusien varhaiskasvatussopimusten teon ja vastaavat siten aikaisempina vuosina koettuun varhaiskasvatuspaikkojen vähyteen. Kiviniityn vuoropäiväkodin on tarkoitus valmistua alkuvuonna 2027 jolloin palveluverkko täydentyä vuoropäivähoidon ja uusien tarkoituksenmukaisten päiväkotitilojen myötä. Uudet päiväkotia-investoinnit vastaavat varhaiskasvatuksen kysyntään, jota ikäluokkien pieneneminenkin hillitsee.

Tuen vaikutusten arvioinnissa on tärkeää tunnistaa, että lastenhoidon valinta ei aina perustu taloudelliseen laskelmaan, vaan se voi olla perheen tietoinen päätös lapsen hyvinvoinnin ja perheen arvojen pohjalta. Tämän tehdyn selvityksen perusteella Kokkola-tuen maksaminen perustuu kaupungin päättäjien haluun tukea lapsiystävällisyyttä. Selvitys kuitenkin osoittaa, että Kokkola-tuen merkittävä taloudellinen panostus kohdistuu rajalliseen määrään perheitä. Kokkolan taloudellinen tilanne edellyttää, että taloudelliset panostukset tulee kohdentaa niihin palveluihin, joilla on laajempi vaikutus lapsiystävällisyyteen, kuten henkilöstön ja lapsikohtaisen tuen riittävyyteen.

Selvityksen lopuksi on todettava, ettei kaupunginhallituksen talousarvioraami vuodelle 2026 mahdollista Kokkola-tuen sisällyttämistä opetus- ja kasvatustoimialan talousarvioon. Opetus- ja kasvatustoimialan viimevuotisen talousarvion määrärahaylitykset pohjautuvat lakisääteisten palvelujen ja niihin liittyvien kulujen kasvuun. Lapsiystävällisyys toteutuu, kun lakisääteiset palvelut tuotetaan laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti palvelutarpeen mukaan mitoitetuissa turvallisissa toimitiloissa.